

فصل ششم: حقوق انضباطی

در صورتی که دانشجو مرتکب یکی از تخلفات پیش‌بینی شده در آیین‌نامه انضباطی دانشجویان شود، از حقوق ذیل برخوردار است:

■ ماده چهارم و پنج - حق رسیدگی به تخلفات دانشجویی در شوراهای انضباطی

یگانه مرجع صالح رسیدگی به تخلفات دانشجویان، شوراهای انضباطی‌اند و هیچ مرجع دیگری حق دخالت در این امر را ندارد.^۲ شوراهای انضباطی عبارت‌اند از: شوراهای انضباطی دانشگاه (شورای انضباطی بدوی و شورای انضباطی تجدیدنظر) که در دانشگاه‌ها مستقر است و شورای انضباطی مرکزی که در وزارت علوم مستقر است.^۳

■ ماده چهارم و شش - حق اطلاع از اتهام

تخلفاتی که دانشجو به آن‌ها متهم است، باید پس از دعوت از نامبرده به وی تفهیم شود.^۴ دعوت از دانشجو باید به صورت کتبی و رسمی انجام شود. چنانچه دانشجو، پس از دعوت اول، در دبیرخانه حاضر نشود، باید مجدداً به صورت کتبی و رسمی دعوت شود.^۵ تفهیم تخلفاتی که دانشجو به آن متهم است، باید شفاف باشد.^۶

■ ماده چهارم و هفت - حق برخورداری از اصل برائت

اصل بر برائت دانشجو است.^۷ دانشجو را فقط در مورد اعمالی می‌توان دعوت و او را تفهیم اتهام کرد که آن اعمال به موجب ماده ۶ آیین‌نامه انضباطی تخلف شمرده شده باشد. تفهیم اتهام به دانشجو باید با ذکر دلایل و مستندات انجام شود که بر مبنای آن‌ها دانشجو به تخلف متهم می‌شود. دانشجو حق رؤیت مستندات را دارد. متهم برای اثبات بی‌گناهی خود در صورت عدم وجود دلایل کافی بر احراز و انتساب تخلف، نیاز به ارائه هیچ‌گونه دلیلی ندارد.^۸

^۱ بر اساس ماده ۶ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)، این تخلفات عبارت‌اند از: تخلفات عمومی، تخلفات آموزشی، تخلفات سیاسی و تخلفات اخلاقی. برای آشنایی بیشتر با این موارد به ماده ۶ آیین‌نامه انضباطی مراجعه کنید. همچنین ماده ۳ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری) این تخلفات و تنبیه‌های اختصاص یافته به آن‌ها را تشریح کرده است.

^۲ تبصره ۸ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری) و ماده ۱۲ آیین‌نامه آشنایی با این شوراها و ترکیب اعضای آن به ماده ۱ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری) رجوع شود.

^۳ ماده ۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^۴ تبصره ماده ۷ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری): چنانچه تا ۱۰ روز پس از رؤیت ابلاغ دوم از حضور و ارائه دفاعیات امتناع ورزد، شورا می‌تواند نسبت به رسیدگی و صدور حکم غیابی اقدام کند.

^۵ ماده ۶ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و بخش ۱ و ماده ۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^۶ اصل سی و هفتم قانون اساسی

^۷ اصل سی و دوم و سی و هفتم قانون اساسی

▪ ماده چهل و هشت - حق دفاع

دانشجو حق دارد در برابر اتهام وارده، از خود دفاع کند.^۹

دفاعیات دانشجو پس از انجام مصاحبه حضوری با وی به صورت کتبی اخذ و صورت جلسه می شود.^{۱۰}

▪ ماده چهل و نه - حق بر استماع

دانشجو حق دارد در جلسه شورای انضباطی دانشگاه حاضر شود و به صورت شفاهی دفاعیات خود را به استماع اعضای شورا برساند.^{۱۱}

▪ ماده پنجاه - حق اطلاع از حکم

حکم شوراهای انضباطی باید به دانشجو ابلاغ شود.^{۱۲} این ابلاغ باید به صورت کتبی باشد.^{۱۳}

شوراهای انضباطی دانشگاه باید احکام صادره را حداکثر تا یک ماه پس از صدور، توسط رئیس یا دبیر شورا، به دانشجوی متهم ابلاغ و رسید دریافت کنند.^{۱۴} «در صورتی که دانشجو به دلایل غیر موجه^{۱۵}، از اعلام رؤیت حکم اولیه خودداری کند، حکم اولیه عیناً قطعی محسوب می شود.»^{۱۶}

احکام کمیته انضباطی بدوی دانشگاه با امضاء رئیس کمیته بدوی و احکام کمیته انضباطی تجدید نظر با امضاء دبیر کمیته انضباطی تجدید نظر دانشگاه^{۱۷} و احکام کمیته مرکزی انضباطی دانشجویان با امضاء دبیر کمیته مرکزی ابلاغ می شود.^{۱۸}

---

^۹. ماده ۵ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)

^{۱۰}. ماده ۵ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)

^{۱۱}. ماده ۷ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات)

^{۱۲}. مواد ۹ و ۱۲ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)

^{۱۳}. ماده ۲۰ و تبصره ماده ۹ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)

^{۱۴}. تبصره ۱ بند ۸ آیین نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و ماده ۱۲ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)

^{۱۵} مرجع تشخیص غیر موجه بودن شورای انضباطی است.

^{۱۶}. ماده ۲۰ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری). طبق تبصره همین ماده، رئیس دانشگاه می تواند بنابر تشخیص و در صورت صدور حکم اولیه و عدم اعتراض دانشجو در مهلت مقرر، نسبت به تشکیل جلسه شورای تجدید نظر با هدف رعایت حقوق دانشجو اقدام کند.

^{۱۷}. تبصره ۶ ماده ۳ آیین نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)

^{۱۸}. تبصره ۵ ماده ۵ آیین نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)

▪ ماده پنجاه و یک - حق برخورداری از رسیدگی سریع و منصفانه

الف - رسیدگی به تخلفات دانشجو با رعایت حقوق وی باید در «کمترین زمان ممکن» انجام شود. در صورت عدم رعایت این حق و ورود خسارت به دانشجو، «دانشگاه باید به نحوی که منافی مصالح کلی دانشگاه و سایر دانشجویان نباشد، به جبران آن اقدام کند».^{۱۹}

ب - کلیه دانشجویان در هر مقطع تحصیلی، در برابر آیین نامه و شیوه نامه برابرند. هرگونه تبعیض بر مبنای جنسیت، نژاد، زبان، قومیت، مذهب، تابعیت و امثال آن ممنوع است.^{۲۰} شوراها نباید در فرایند تصمیم گیری، جانبداری کنند و باید بی طرفانه تصمیم بگیرند. صدور رأی بر اساس ملاحظات سیاسی یا حزبی یا هرگونه موضوع غیرمرتبط به تخلف مورد بررسی ممنوع است.

پ - در موارد ضروری، از جمله تخلفات اخلاقی، اخذ نظر مرکز مشاوره لازم است.^{۲۱}

▪ ماده پنجاه و دو - حق تجدیدنظرخواهی

دانشجو حق دارد پس از دریافت حکم، نسبت به آن درخواست تجدیدنظر کند. این حق هم شامل احکام شورای انضباطی بدوی و هم شورای انضباطی تجدیدنظر است.^{۲۲}

با توجه به اینکه تنبه های پیش بینی شده برای تخلفات دانشجویی طی ۲۰ بند از سبک به سنگین طبقه بندی شده و موارد متنوعی را شامل می شود^{۲۳}، مراجع تجدیدنظرخواهی آنها نیز متفاوت است. متناسب با هر یک از تنبیه ها به شرح ذیل امکان تجدیدنظرخواهی وجود دارد.

احکام صادره از شورای انضباطی بدوی مشتمل بر تنبیه های بند ۱ تا ۳ شیوه نامه، ظرف مدت ده روز اداری از تاریخ رؤیت حکم، قابل اعتراض در همان شورای انضباطی بدوی است.^{۲۴} در این مورد لایحه تجدیدنظرخواهی و دفاعیات دانشجو تحویل دبیرخانه همان شورا می شود.^{۲۵}

احکام صادره از شورای انضباطی بدوی مشتمل بر تنبیه های بند ۳ تا ۱۲ شیوه نامه، ظرف مدت ده روز اداری از تاریخ رؤیت حکم قابل اعتراض در شورای انضباطی تجدیدنظر است.^{۲۶} در این مورد، لایحه تجدیدنظرخواهی و دفاعیات دانشجو تحویل دبیرخانه شورای انضباطی تجدیدنظر می شود.^{۲۷}

---

^{۱۹} مواد ۸ و ۹ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)

^{۲۰} اصل ۱۹ قانون اساسی

^{۲۱} تبصره ۱۱ ماده ۴ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)

^{۲۲} بند الف ماده ۸ آیین نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و بخش چهارم شیوه نامه به اصل این حق و ترتیبات اجرایی آن پرداخته است. احکام تجدیدنظر نمی توانند احکام اولیه را تشدید کنند و در صورت کشف دلیل جدید باید پرونده را به اعاده تا پس از اتخاذ تصمیم جدید، مجدداً به دانشجو حق اعتراض داده شود.

^{۲۳} ماده ۳ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)

^{۲۴} بند الف ماده ۸ آیین نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)

^{۲۵} بند فوق و تبصره ماده ۵ شیوه نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری)

احکام صادره از شورای انضباطی تجدیدنظر مشتمل بر تنبیه‌های بند ۶ تا ۱۲ شیوه‌نامه، ظرف مدت یک ماه از تاریخ رؤیت حکم قابل اعتراض در شورای انضباطی مرکزی است.^{۲۸} در این مورد لایحه تجدیدنظر خواهی و دفاعیات دانشجو تحویل دبیرخانه شورای انضباطی مرکزی می‌شود.^{۲۹}

کلیه احکام قطعی شوراهای انضباطی دانشگاه‌ها و شورای انضباطی مرکزی قابل اعتراض در دیوان عدالت اداری است.^{۳۰}

▪ ماده پنجاه و سه - حق رسیدگی دو مرحله‌ای در کمیته مرکزی انضباطی

صدور تنبیه‌هایی که ناظر بر محرومیت سه ترم تحصیلی (و بالاتر) است، فقط در صلاحیت شورای انضباطی مرکزی قرار دارد.^{۳۱} در موارد فوق، کمیته انضباطی مرکزی ابتدا باید حکم اولیه را صادر و به دانشجو ابلاغ کند. دانشجو ظرف مدت دو هفته پس از ابلاغ حکم، باید دفاعیه خود را به کمیته مرکزی تسلیم کند. (از طریق کمیته انضباطی دانشگاه یا مستقیماً به کمیته مرکزی انضباطی با ارسال رونوشت به کمیته انضباطی دانشگاه). کمیته مرکزی پس از ملاحظه دفاعیه دانشجو، حداکثر ظرف مدت یک ماه حکم قطعی را صادر می‌کند.^{۳۲}

▪ ماده پنجاه و چهار - حق استفاده از امکانات دانشگاه و خوابگاه

در طول رسیدگی به تخلفات دانشجو، نامبرده حق ورود به دانشگاه و خوابگاه و استفاده از امکانات آن را دارد مگر در مورد محدودیت یک‌ماهه و دوماهه‌ای که برابر آیین‌نامه به دستور رئیس دانشگاه ایجاد می‌شود.^{۳۳}

▪ ماده پنجاه و پنج - حق حفظ حریم خصوصی

اعضای شورا و کارکنان دبیرخانه شورای انضباطی مجاز به تجسس در زندگی خصوصی دانشجویان نیستند.^{۳۴}

▪ ماده پنجاه و شش - حق حفظ اسرار

اعضای شورا و کارکنان دبیرخانه شورای انضباطی موظف‌اند کلیه اطلاعات مربوط به تخلف دانشجو را محرمانه تلقی و از افشای آن (به جز نزد همسر و والدین با رعایت مصالح دانشجو) خودداری کنند.^{۳۵}

^{۲۶} بند الف ماده ۸ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)

^{۲۷} بند فوق و تبصره ماده ۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۲۸} تبصره ۲ ماده ۲۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۲۹} تبصره ۲ ماده ۲۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۳۰} ماده ۱۰ قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری (مصوب ۱۳۹۲) با توجه به تبصره ماده ۱۲ آن

^{۳۱} بند ب ماده ۷ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و همچنین بند ب ماده ۲ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری) این تنبیه‌ها را مشخص کرده است و صدور آن‌ها را در اختیار کمیته مرکزی قرار داده است.

^{۳۲} بند ب ماده ۸ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی)

^{۳۳} تبصره ۲ بند ب ماده ۷ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و تبصره ۲، ۳ و ۴ ماده ۱۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۳۴} تبصره ۹ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

اعلام سوابق انضباطی به مراجع ذیصلاح فقط از طریق کمیته انضباطی دانشگاه انجام می‌شود.^{۳۶}

▪ ماده پنجاه و هفت - حق تعلیق و تخفیف

دانشجو حق دارد تقاضای تعلیق و تخفیف احکام را کند که البته اعمال آن منوط به موافقت شورای انضباطی است.^{۳۷}

«در جریان رسیدگی به پرونده‌های انضباطی از بدو تا پایان رسیدگی اخذ تعهد بنا بر صلاحدید هر یک از شوراها مجاز می‌باشد و می‌تواند به عنوان عامل تخفیف یا تعلیق در تنبیه و یا مخومه شدن پرونده بدون درج در سوابق انضباطی لحاظ گردد.»^{۳۸}

منظور از تعلیق، تعلیق در اجرای حکم تا پایان مدت تحصیل دانشجو است. مشروط بر اینکه در این مدت دانشجو مرتکب تخلف جدید نشود.

▪ ماده پنجاه و هشت - حق امحای سوابق

دانشجو حق دارد در حین تحصیل و یا پس از فارغ‌التحصیلی، تقاضای امحای سوابق انضباطی خود را کند.^{۳۹} احکام منطبق بر تنبیه‌های بندهای ۱ تا ۳ و آثار آن‌ها و نیز احکام تعلیقی، در پایان تحصیل خود به خود امحای می‌شوند و امحای اثر آن‌ها نیاز به موافقت شوراها یا انضباطی ندارد.^{۴۰} امحای سوابق پس از تقاضای دانشجو در مورد تنبیه‌های بند ۴ تا ۱۱ منوط به موافقت شورای انضباطی تجدیدنظر و در مورد تنبیهات بند ۱۲ تا ۲۰ منوط به موافقت شورای مرکزی انضباطی است.^{۴۱} امحای اثر در مورد حکم قطعی درج نمره ۰/۲۵ از پرونده آموزشی صورت نمی‌پذیرد، اما سایر آثار آن در صورت موافقت شورای انضباطی امحای می‌شود.^{۴۲} امحای اثر تنبیه‌های قطعی برای تخلفات انضباطی دارای بعد مجرمانه، که با صدور حکم قضایی اثبات شده باشد، در پایان تحصیلات مقدور نیست.^{۴۳}

---

^{۳۵} تبصره ۹ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری) و تبصره ۷ ماده ۷ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) (در مورد نحوه اطلاع به همسر و والدین دانشجو)

^{۳۶} تبصره ۱۰ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۳۷} تبصره ۸ بند ب ماده ۷ آیین‌نامه انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۷۴، شورای عالی انقلاب فرهنگی) و مواد ۶، ۲۲ و ۲۳ و تبصره ۲ ماده ۱ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۳۸} ماده ۶ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری).

^{۳۹} ماده ۲۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۴۰} تبصره ۳ ماده ۲۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۴۱} ماده ۲۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۴۲} تبصره ۳ ماده ۲۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

^{۴۳} تبصره ۴ ماده ۲۵ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)

▪ ماده پنجاه و نه - حق شکایت

کارکنان و اعضای شوراهای انضباطی حق تجسس در زندگی خصوصی دانشجو و افشای اطلاعات مربوط به تخلف او را ندارند. در غیر این صورت، دانشجو حق دارد موضوع را از طریق شورای تجدیدنظر یا شورای مرکزی انضباطی پیگیری کند.^{۴۴}

---

^{۴۴}. تبصره ۹ ماده ۴ شیوه‌نامه اجرایی انضباطی دانشجویان (مصوب ۱۳۸۸، وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری)